

Фінансове партнерство банків та підприємств ОПК

СТИСЛИЙ ОГЛЯД

Доступ до фінансування залишається однією з ключових умов спроможності українського оборонно-промислового комплексу нарощувати виробництво в умовах війни. Попри стрімке зростання сектору та збільшення обсягів банківського кредитування, потенціал фінансової системи використовується не повною мірою: значна частина підприємств — насамперед молодих, малих і регіональних — стикається з обмеженим доступом до кредитних ресурсів, складністю забезпечення зобов'язань, жорсткістю фінансового моніторингу та браком інструментів покриття воєнних ризиків.

12 червня 2026 року аналітичний центр We Build Ukraine спільно з «ФРУ Дефенс» та Асоціацією банків України провели круглий стіл «Фінансове партнерство банків та підприємств ОПК». Захід було присвячено формуванню сталої моделі взаємодії між фінансовим сектором і оборонними виробниками — від кредитування, гарантій та документарних операцій до проектного фінансування, страхування ризиків і залучення міжнародного капіталу.

УЧАСНИКИ

У дискусії взяли участь представники:

- Міністерства оборони України;
- Асоціації українських банків;
- державних і приватних банків та банків з іноземним капіталом (зокрема АТ «Ощадбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Укресімбанк», АБ "Укргазбанк", АТ «Таскомбанк» та інші);
- профільних асоціацій виробників: Технологічні сили України, Український кластер подвійних технологій, Європейська оборонна асоціація, Аерокосмічна асоціація України, Федерація роботодавців України (ФРУ);
- підприємств ОПК та експертного середовища.

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ

1. Воєнні ризики та відсутність інструментів їх страхування

Воєнний ризик є притаманним і підвищеним для оборонного сектору; учасники дискусії з боку банків відзначали неодноразову його реалізацію протягом періоду фінансування клієнтів. Хоча цей ризик наразі суттєво не впливає на спроможність підприємств обслуговувати зобов'язання, банки не мають дієвих механізмів його страхування або хеджування. Як наслідок, воєнні ризики знижують інвестиційну привабливість проектів і для частини нових підприємств стають вирішальним бар'єром у залученні фінансування.

2. Забезпечення кредитів та майнові права за державними контрактами

Оборонне виробництво має переважно контрактний характер, а собівартість продукції значною мірою формується вартістю компонентів, тож тверда застава у підприємств часто відсутня. Водночас державні контракти наразі не створюють майнових прав, які банки могли б приймати в забезпечення. Сектор активно покладається на державні портфельні гарантії, проте їхній ліміт обмежений, а процедура розподілу — тривала. Врегулювання майнових прав за контрактами з державними замовниками учасники називали передумовою розблокування значних обсягів фінансування.

3. Тривалі строки розгляду заявок і надання гарантій

На практиці очікування портфельних гарантій та розгляд кредитних заявок можуть тривати близько трьох місяців, що для динамічного сектору співмірне з повним виробничим циклом. За оцінками учасників, у межах календарного року підприємство фактично чекає гарантію, працює, а потім знову чекає наступну. Це знижує передбачуваність і ускладнює планування виробництва та виконання контрактів.

4. Обмеженість програми пільгового кредитування

Чинна програма пільгового кредитування (під 5%) відіграла важливу роль у масштабуванні виробництв, однак її параметри не відповідають реальним потребам. Ліміти у 100 млн грн на оборотний капітал та 500 млн грн на інвестиційні цілі є недостатніми, зокрема для нових капіталомістких виробництв (боєприпаси, порохи, компоненти). Додатковим обмеженням є вимога щодо наявності РСО, яка звужує коло банків — учасників програми.

5. Жорсткість фінансового моніторингу та валютного нагляду

Фінансовий моніторинг визначений учасниками як одне з найгостріших питань. Імпорт компонентів подвійного призначення, насамперед із Китаю, часто здійснюється через посередників, що ускладнює перевірку та підвищує ризики для банків, на яких покладено значну відповідальність за можливі порушення. Проблему посилюють відсутність граничних строків розгляду, нестабільний перелік документів, повторні запити та вимоги щодо інформації, яку об'єктивно неможливо надати. Частина запитів стосується чутливих даних (зокрема щодо персоналу та об'єктів виробництва), що створює додаткові безпекові ризики для підприємств.

6. Обмеженість банківського ресурсу та нерозвиненість проєктного фінансування

Банки оперують переважно короткостроковим ресурсом вкладників (здебільшого до одного року) та обмеженим капіталом, тож не можуть виконувати функції венчурного чи інвестиційного капіталу. Для капіталомістких фундаментальних виробництв (хімія, машинобудування, електроніка) внутрішнього кредитного ресурсу недостатньо, а проєктне фінансування — під майбутні грошові потоки, без класичної застави та з горизонтом повернення у кілька років — в Україні залишається нерозвиненим. Це обмежує можливості розвитку виробництв, критичних для зменшення залежності від імпорту компонентів.

7. Регіональний розрив і брак галузевої експертизи в банках

Експертиза щодо роботи з ОПК сконцентрована переважно у головних офісах та в кількох банках-лідерах, тоді як на рівні регіональних відділень підприємства часто стикаються з відмовами «за замовчуванням». Це особливо болісно для виробників за межами столиці. Учасники наголошували на потребі формування доступної точки входу — контактних осіб та інформації для підприємств ОПК на сайтах банків, а також уніфікованих навчальних матеріалів і обміну експертизою між галуззю та фінансовим сектором.

8. Фінансова незрілість молодого сектору

Український ОПК є дуже молодим: переважна більшість підприємств працює менше трьох років. За швидкого зростання виробничих показників фінансовий та управлінський облік нерідко відстає, а кваліфікованих фінансових служб бракує. З погляду оцінки ризиків такі підприємства не завжди є зручними позичальниками, що об'єктивно ускладнює ухвалення банками кредитних рішень.

9. Робота з чутливою інформацією та доступ до державної таємниці

Контроль за обігом чутливої інформації обмежує можливість роботи з підприємствами ОПК на рівні мережі відділень. Окремим бар'єром для банків з іноземним капіталом є вимога, за якою доступ до державної таємниці можливий лише у банку, де голову правління представляє громадянин України. Водночас ризик витоку інформації безпосередньо впливає на фізичну безпеку власників і працівників підприємств, що підвищує вимоги до конфіденційності.

НАПРАЦЬОВАНІ ПРОПОЗИЦІЇ

Інституціоналізація партнерства банків та ОПК

- Розвивати підписаний 25 банками меморандум щодо фінансування ОПК, який охоплює чотири сегменти: консорціумне фінансування великих підприємств, пряме фінансування виробників озброєння, безпілотних систем і боєприпасів, фінансування товарів подвійного призначення та підтримку малого й середнього бізнесу ОПК за відкритими контрактами.
- Забезпечити роботу галузевої робочої групи на базі НАБУ — для моніторингу виконання меморандуму, напрацювання навчальних матеріалів та узгодження очікуваних дій від державних інституцій (НБУ, СБУ, АОЗ, Мінекономіки), із залученням Міністерства оборони, АОЗ, BRAVE1 та представників виробників.

Розширення пільгового кредитування та гарантій

- КМУ та Міноборони — опрацювати доступні можливості реалізації змін щодо збільшення лімітів фінансування оборотного капіталу за програмою пільгового кредитування до 500 млн грн та скасування вимоги щодо РСО для розширення кола банків-учасників.
- Міноборони та НБУ — розглянути опції збільшення обсягу портфельних гарантій для ОПК та розглянути виділення окремої галузевої групи для їх обліку замість нинішнього використання загальної групи переробної промисловості.

Майнові права та факторинг

- Врегулювати визнання майнових прав за державними контрактами з державними замовниками, що дозволить запровадити факторинг за контрактами з відстроченням платежу (60–120 днів) та залучити банки, які не мають довгострокового ресурсу.
- Перейти до середньострокових (2–3 роки) державних контрактів для підвищення прогнозованості доходів виробників та можливостей фінансування.

Страховання воєнних ризиків і розподіл відповідальності

- Розподілити ризики між учасниками: операційні — на боці підприємств, фінансові — у взаємодії з банками, воєнні — за участю держави, спираючись на міжнародний досвід (компенсаційні механізми Ізраїлю, Велика Британія 1941 року, Defense Production Act США 1950 року).
- Мінекономіки спільно з Міноборони — прискорити запуск механізмів страхування воєнних ризиків та капітальних інвестицій із залученням експортно-кредитного агентства й національних установ розвитку; водночас підвищувати відповідальність підприємств за розосередження виробництва та захист чутливої інформації.

Проектне фінансування та розбудова фондового ринку

- Опрацювати інструменти проектного фінансування для капіталомістких виробництв, а також моделі залучення іноземних інвесторів, спільних підприємств і експортного фінансування.
- Використати потенціал оборонного сектору як драйвера розбудови фондового ринку, де банки можуть виступати фінансовими посередниками та андеррайтерами для залучення додаткового ресурсу.

Уніфікація фінансового моніторингу та валютного нагляду

- Не послаблюючи фінансовий моніторинг, запровадити чіткі правила: граничні строки надання відповіді та уніфікований перелік документів, аби уникати безкінечних повторних запитів.
- Ширше застосовувати попередній (безкоштовний) фінансовий моніторинг проектів контрактів і контрагентів, а також інструменти торговельного фінансування (акредитиви, гарантії) замість авансових платежів.
- Сприяти створенню галузю прозорих регульованих дистрибуційних компаній (хабів) за кордоном для закупівлі компонентів, що знизить ризики роботи з посередниками; забезпечити взаємний обмін експертизою між банками та виробниками.

Адаптація комплаєнсу та доступу до державної таємниці

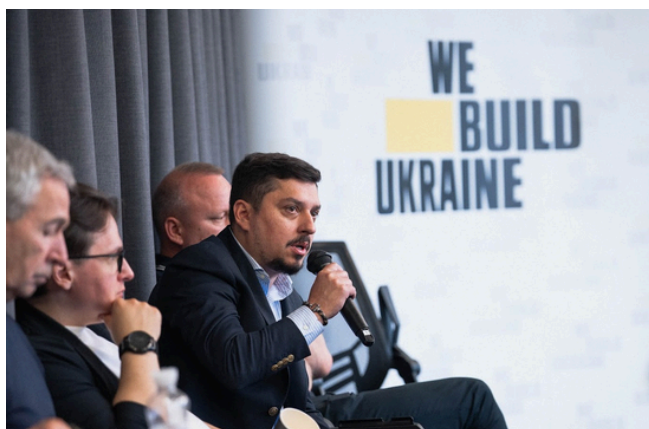
- СБУ — переглянути вимогу щодо доступу до державної таємниці, поширивши таку можливість не лише на голову правління банку; розглядати консорціумне кредитування як механізм залучення банків з іноземним капіталом.

Регіональна обізнаність і навчання

- Розмістити на сайтах банків контактні дані та інформацію для підприємств ОПК, створити уніфіковані навчальні матеріали (підготовка пакета документів, бізнес-планів, фінансової звітності) та практики обміну знаннями між галуззю і банками.
- Ширше використовувати цифрові інструменти (зокрема DOT-Chain, BRAVE1 та довідки АОЗ) для експертної оцінки виробників і хеджування кредитних ризиків.

Залучення міжнародного капіталу

- Завершити докапіталізацію національної установи розвитку (близько 160 млн євро в межах Ukraine Facility) для фінансування технологій подвійного призначення та надання гарантій підприємствам без достатньої застави, із поступовим розширенням обсягів і ширшим залученням банків.

ВИСНОВОК

Дискусія засвідчила спільність цілей банківського й оборонного секторів та готовність фінансової системи нарощувати співпрацю: зростання кредитування ОПК і підписання банківського меморандуму є підтвердженням позитивної динаміки. Водночас головна проблема полягає не в небажанні банків фінансувати галузь, а в тому, що фінансові інструменти й регуляторні рамки поки що не повною мірою адаптовані до специфіки молодого оборонного виробництва воєнного часу.

Розв'язання потребує партнерського підходу та розподілу відповідальності між державою, банками й виробниками, а також запуску нових інструментів — майнових прав і факторингу, проектного фінансування, страхування воєнних ризиків, розбудови фондового ринку та уніфікованих правил фінансового моніторингу. Не менш важливими є подолання регіонального розриву, обмін експертизою й залучення міжнародного капіталу.

Розвиток фінансового партнерства банків та підприємств ОПК напряму впливає на здатність держави забезпечувати власну оборону та масштабувати технологічні спроможності у сфері безпеки.

Матеріал створено аналітичним центром We Build Ukraine за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ICAP Єднання в межах проекту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст публікації є відповідальністю аналітичного центру We Build Ukraine та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ICAP Єднання.